

سه روتار

کۆتایی سه رده می خامنه یی:

ئیران له ئیوان چه قه به ستووی سیاسی و

ته قینه وه ی جه ماوه ریدار

عزیز ناجیگه ند

هێرشێ هه وه شی ئه مریکا و ئیسرائیل بۆ سه ر کۆماری ئیسلامی و کۆژانی خامنه یی و ژماره یه کی به رچاوی تر له به رپرسه هه ره به لاکانی ئه وه سه لاته، ئاکامی زیاتر له چوار ده یه سه رکۆتی خه لک، ئازاوه گێڕی و تیرۆر له ئیران و تیکدانی باری ئه مننی ناوچه که و گشت جیهانه . ئه م شه ر و گزێیانه دوا ی تێپه رپوونی نزیکه ی دوو هه فته، به کرده وه پێ ده نیتته قۆناغیکه ی نوێه . به ره یه کی یه کگرتوو پێکهاتوو له ولاتانی دیکه ش له دژی ئیران پێکهاتوو که ویده چیت ئه م به ره یه روو له زیادبوون بکات. هێرشه کانی ئه مریکا و ئیسرائیل و کۆژانی خامنه یی و دیاری نه کردنی جێنشینێ رابه ر و دوو به ره کی ناو شورا ی رێبه ری و نا کۆکیه کانیان له سه ره هێرش بۆ سه ر ولاتانی ناوچه که و درێژه پێدانی شه ر، ده سه لاتانی تارانێ نوقمی سه ره لیشتیاوی و قوولترین قه یرانی مه شوو عیه ت کردوو .

تا پێش ده سپیکه شه ره که، کۆشکی سپی ستراتیژییه کی وه ها پوونی بۆ دوا ی کۆماری ئیسلامی پێ گه لاله نه کرابوو. ئه مریکا ده یه ویت به رژه وه ندیه کانی له پۆژه لاتی ناوه راستدا پارێزراو بێت و نایه ویت به رژه وه ندیه درێخا به نه کانی بکه ویتته به ر مه ترسیی له ناوچه یه وه . که واته هه له نییه که بلێین ئه مریکا له سه ره تادا پێی وابوو ته نها خامنه یی به ره یه ستی سه ره کیی ئه وه به رژه وه ندیه نییه . ئه مریکا پێی وابوو به نه مانی خامنه یی ده توانیت پێگه بۆ ها ته که یه می یه سیسی جێ په سه ندی واشنتۆن خۆش بکات و بێ سه رنێشه سازان له گه ل تاراندا بکات. به لام لیکدانه وه کان و په وتی روو له خێرای ئالوگۆر په کان و درێژه کیشانی شه ر و هه لوێستی توندی پاشماوه کانی ده سه لاتی تاران، ئه وه په یامه پوونه ی بۆ واشنتۆن پێ بوو که ته نها خامنه یی به ره یه ست نه بوو، به لکوو ته واوی داموده زگای کۆماری ئیسلامی و له سه رووی هه مو یانه وه سوپای پاسداران که دژی له ناوچه یه وه ئیسرائیل و به رژه وه ندیه کانی ئه مریکا له ته واوی پۆژه لاتی ناوه راستدا.

کۆماری ئیسلامی پێکهاته که ی له سه ره هه نارده کردنی تیرۆرزم و شۆڕشی ئیسلامی بۆ گشت جیهان دامه زراوه . شه رخوازی و هه ره شه ی به رده وام بۆ له ناو یردنی ئیسرائیل، چه کدارکردن و به کریگرتنی گروویه چه کدار و تیرۆرسته کان له ناوچه که دا و سووربوون له سه ره پۆژه ی ئه تۆمی و مووشه کی، وێرای ئه وه ی که پۆژه لاتی ناوه راستی به ته واوه تی نوقمی شه ر کردوو، بووه ته مایه ی سه ره نێشه ش بۆ زله یزه کان و به رژه وه ندیه کانیان له ناوچه که دا.

...بۆ ۲

رهزا که عبی:

ئیمه پێشمه رگه ی پۆژه سه خته کانی بۆ گه یشتن به مافه ره وا کانی گه لی کورد

بانگه وازی کۆمه له

بۆ هاوڕێیان و خه باتکارانی دێرین و نوێی کوردستان!

کۆمه له ی زهحه تکیشانی کوردستان به هه سترکدن به به رپرسیاره تی و ئاماده کاری بۆ ئه وه دۆخه هه ستیار و میژوویه یی له ئارادایه بانگه وازیکی روو له خه لکی ئازادیخواز و تیکۆشه ری کوردستان به لوده کاته وه . ده قی به لاکراوه که ی کۆمه له ی زهحه تکیسانی کوردستان خه لکی ئازادیخواز و تیکۆشه ری کوردستان کادر و ئه ندامانی له میژینه، تیکۆشه رانی دێرین و نوێی کۆمه له ی خه باتکارانی بزووتنه وه ی پزگاریخوازانه ی کوردستان! هه ر وه ک ده زانن کوردستان و بزووتنه وه که ی له به رده م قوناخیکه میژووی هه ستیار و چاره نووس ساز دایه . خه باتی نه ته وه ی کورد بۆ پزگاری، میژوویه کی دوور و درێژی هه یه و کۆمه له ش وه ک په وتیکه سیاسی و کۆمه لایه تی چه پ و پێشکه و تنخواز له بزوه تنه وه ی پزگاری خوازانه ی کوردستاندا پۆلی گزنگ و میژووی گێراوه و کاریگه ری به رچاوی له پێشخستن و مودیرن و ئیسانیتیر کردنی بزووتنه وه که دا هه بووه . ئه مرۆ که تیکرای

ئاسۆکانی پزگاری؛ کاترمیری سفر بۆ پۆژه لاتی کوردستان

ده نتریت که چیت پارێزراو نین. هاوکات له ناو خۆشدا، جه ماوه ر چیت چاوه روانی گۆرانیکیه کی خۆرسک ناکات و به که لک وه رگرتن له م دۆخه، ده ستپێشخه ری مه یدانی گرتوو ته ده ست بۆ شه پۆلیکی نوێی راپه رین. هه ره سی هه یبه تی سوپا له ژێر هێرشه ده ره کییه کاند، درزیکه گه وره ی خستوو ته ناو سیسته می ئه منی پزیمه وه و وه ی شۆڕشگێڕانه ی خه لکی گه یاندوو ته لووتکه . کوردستان ئیستا وه ک مه کۆی سه ره کیی گۆرانیکیه کان ده رده که ویت و ئاماده یه له کاتیکی که مدا ته واوی هاوکیشه ئه منیه کان به زیانی ناوه ند بگۆریت. له م قۆناغه هه ستیاره دا، گوتاری سیاسی جیهان به رامبه ر به کورد گۆرانیکیه کی میژووی به خۆیه وه ببنیه . دۆنالد ترامپ،

سیاسیه کانی کوردستان که پێگه ی کوردی له ئاستی نیوده وه له تیدا به رز کردوو ته وه . ئامانجگرتنی بکه مووشه کییه کان و ناوه ند ستراتیژییه کانی سوپای پاسداران، په یامیکی روون بۆ تاران دوو هیزی کاریگه ره؛ له لایه که وه هێرشه ئاسمانیه تیکشکینه ره کانی ئه مریکا و ئیسرائیل بۆ سه ر ناوه ند سه ر یازییه کانی پزیم، له لایه کی دیکه شه وه جووله دیپلۆماسیه به رفروانه که ی هاویه یمانی هیزه

سۆران مه مه دی

ناوچه که به گشتی و پۆژه لاتی کوردستان به تابه تی، پێیان ناوه ته قۆناغیکه وه که میژوونوسان به «وه رچه رخانه ی ستراتیژی» ناوی ده بن. ئه وه ی ئیستا ده گوزه ریت، تێپه رپوونه له نا په زایه تیه کی کاتییه وه به ره و وه رچه رخانه کی گه وره که هه موو جو مگه کانی ده سه لاتی تاران هه ژاندوو. ئه م هاوسه نگیه نوێیه دروست بووه، ده ره نجامی هاوته رییبوونی

...بۆ ۵

بانگه‌وای کۆمه‌له بۆ هاوڕێیان و خهباتکارانی دێرین و نوێی کوردستان!

دریژی لاپه‌ری 1

دامه‌زێنه‌ران، کادر و ئه‌ندامانی له‌میژینه‌ی کۆمه‌له! ئیوه سه‌رمایه‌ی کۆمه‌له و بزوتنه‌وه‌ی کوردستان و پۆلی گرننگتان له‌ خهباتی مافخوێنه‌ی کوردستاندا گێڕاوه و به‌ ره‌نج و خهباتی ئیوه کۆمه‌له بوو به‌ جێی متمانه‌ی خه‌لک و گه‌لێ شکر و شانازیتان بۆ په‌وتی چه‌پ و شۆڕشگێڕی کوردستان خولقاندوه. ئه‌مرۆ له‌م قۆناخه‌ سه‌ستیاره‌دا کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌تکێشانی کوردستان ئیوه به‌ خه‌نوخۆی ده‌زانی و نه‌ک هه‌ر ده‌رگای به‌ره‌و رووتان کراوه‌یه و به‌لکوه‌ چاوه‌پوانی تیشکی ئه‌زموون و ئیڕاده‌ی ئیوه‌یه، داوا ئه‌که‌ین بۆ پێشخستنی بزوتنه‌وه‌ی کورد به‌گه‌شتی و چه‌پی کوردستانی به‌تایه‌تی وزه و هێزی خۆمان یه‌ک بخه‌ین هه‌تا به‌هێزتر و پته‌وتر پۆلی میژوویمانی له‌ بزوتنه‌وه‌ی پزگاریخوێنه‌ی کوردستاندا بگێڕین.

هه‌روه‌ها داوا له‌سه‌رجه‌م کادر و پێشمه‌رگه‌ دێرین و نوێیه‌کانی کۆمه‌له و هه‌موو لاوانی تیکۆشه‌ر و ئازادخوێنه‌ی کوردستان ده‌که‌ین بۆ به‌دی هاتنی ئاوات و ئامانه‌کانتان وه‌رنه‌ پزوی کۆمه‌له‌ی خۆتانوه، کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌تکێشانی کوردستان. لێر وه‌ سه‌پاسی هه‌موو ئه‌و کادر و پێشمه‌رگه و لایه‌نگه‌رانی کۆمه‌له‌ ده‌که‌ین که له‌م قۆناخه

چالاکیی سیاسی خۆیان به‌ کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌تکێشانه‌وه‌ گێڕداوه. شۆڕشی کوردستان گه‌رمه و ئیوه‌ش به‌خێر بێن بۆ لامان. سه‌رکه‌وێ بزوتنه‌وه‌ی پزگاریخوێنه‌ی کوردستان مآل و ژبانی ئاسووده‌ی خۆیان هه‌لگرته‌وه و دیسانه‌وه‌ پوویان کردوه‌ته‌ سه‌نگه‌ری ئاوه‌دانی پێشمه‌رگایه‌تی و

ئه‌مرۆ کۆماری ئیسلامی له‌وپه‌ری لاوازیاده‌یه. توانا نێزایمه‌یه‌کانی لاواز بوون؛ زیانی گیانیی زۆر به‌ر پێبه‌ری سوپای پاسداران که‌وتوه و زۆریک له‌ ناوه‌ند و بنکه و دامه‌زراوه سه‌ربازی و ئه‌منیه‌یه‌کانی وێران بوون. کۆماری ئیسلامی له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌ستی به‌تاله و هه‌یج ئاسۆیه‌کی پوون له‌به‌رده‌م ده‌سه‌لاته‌که‌یدا نییه؛ پاوانخوایی هاوپه‌یمانه ناوچه‌یه‌یه‌کانیشی، له‌وانه پووسیا و چین، زۆر جیگای دلخۆشی نین و به‌لکوه بۆ ده‌سه‌لاتی تاران جیگای نیگه‌رانین. شه‌پ په‌یامی پوونی بۆ پاشماوه‌ی ده‌سه‌لات له‌ تاراندا هه‌یه، ئه‌ویش یان ته‌سه‌لیمیون و ملکه‌چیون، یان پووخان. به‌ گه‌شتی ملکه‌چه‌بوونی ئێران، بارودۆخی ئابووری خراپتر ده‌کات و قه‌یرانه‌کان ته‌شه‌ته ده‌ستێن. کۆماری ئیسلامی هه‌م له‌ ناوه‌وه ریسواتر ده‌بی‌ت و هه‌م له‌ ده‌ره‌وه‌ش دۆپاوی سه‌ره‌کیی هه‌موو مه‌یدانه‌کانه.

ئه‌مرۆ ئێران له‌ خراپترین بارودۆخی خۆیدا به‌سه‌ر ده‌بات. ناگۆکییه‌کانی ناو لووتکه‌ی ده‌سه‌لات پۆزیه‌پۆز قوولتر ده‌بنه‌وه. ته‌نانه‌ت لایه‌نگه‌ری هاتنه‌وه و چالاکبوونه‌وه‌ی گوتاری چاکسازی ناتوانن ته‌مه‌ن بۆ پزیم بکهنه‌وه. په‌یوه‌ندیی ئێوان ده‌سه‌لاتی ئیسلامی و زۆریه‌ی خه‌لکی ئێران، گه‌یشته‌وه‌ته‌ خه‌لیکی بیگه‌رانه‌وه. ده‌سه‌لات نه‌ک هه‌ر مافی ژبانیکی ئاسایی له‌ زۆریه‌ی کۆمه‌لگه‌ زه‌وت کردوه، به‌لکوه‌ به‌ زیندان، له‌سه‌داره‌دان و سه‌رکووتکردنی ئازادییه‌ دیموکراتیکه‌کان، وه‌لامی خواست و ویستی نارازییان ده‌داته‌وه. ئه‌م دۆخه‌ به‌کرده‌وه کۆمه‌لگه‌ی ئێرانی له‌به‌رده‌م ته‌قینه‌وه‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی گه‌وره‌دا داناهه.

جه‌ماوه‌ری خه‌لکی نارازی بۆ پزگاریبوونی یه‌کجاری له‌م پزیمه و هه‌موو تاخم و ده‌ست و پێوه‌نده‌کانی، هه‌شتا چه‌ند قۆناغیکی تری له‌به‌رده‌مدایه تا بتوانیت کۆتایی به‌م ده‌سه‌لاته‌ به‌یئیت. ئه‌مرۆ به‌خۆشیه‌وه په‌وتگه‌لیک خه‌ریکی گه‌شه و په‌ره‌سه‌ندنانه‌که ده‌توانن به‌کرده‌وه کۆماری ئیسلامی بپووخین و جیگه‌ی دلخۆشین. مه‌یلی شۆڕش و به‌رخۆدان که‌ خواری گۆرانکاریی بنه‌په‌تییه له‌ پێکهاته‌ی ده‌سه‌لاتی سیاسی و خواری جۆشانی په‌یوه‌ندییه کۆمه‌لایه‌تییه‌کانه به‌ پانتایی هه‌موو ئێران، شکرلی گرتوه و له‌ هه‌لگه‌شاندایه. ستراتیژیی ئه‌م مه‌یله خواری پووخانی ده‌وله‌تی کۆماری ئیسلامیه نه‌ک چاکسازی و سازان. ئه‌م مه‌یله پشت‌ه‌ستوره به‌ میژووویه‌کی پزیم‌نگه‌ر پێکهاتوو له‌ خه‌باتی ژنان و پیاوانی یه‌کسانخوێنه‌که ئه‌زموونی شۆڕشگێڕی وه‌ک «ژن، ژبان، ئازادی» یان له‌پشته. جه‌ماوه‌ری به‌شدار له‌م مه‌یله‌دا خاوه‌نی وشاریی سیاسییه و قوولی لێ هه‌لمالیه بۆ بنیاتنانی کۆمه‌لگه‌یه‌کی به‌خته‌وه‌ر. ئه‌م مه‌یله له‌ کوردستاندا بالایی به‌قه‌د میژوووه‌که‌ی به‌رزه و قامه‌تی له‌ شان نه‌هاتوه. ئه‌م مه‌یله له‌ فۆرم و شیوازی جۆراوجۆردا به‌رده‌وام له‌ سه‌نگه‌ری دژی پزیمدایه. ئه‌م شۆڕشه به‌ گرتنه‌به‌ری تاکتیکی نوێ و به‌ شیوازی نوێی خۆی به‌پۆز ده‌کاته‌وه. کۆماری ئیسلامی نه‌ به‌ شه‌پ و نه‌ به‌ مووشه‌ک، نه‌ به‌ بزهی دیپلۆماسی و نه‌ به‌ مانۆر و چاکسازی، ناتوانیت ته‌مه‌ن بۆ ده‌سه‌لاته‌ قه‌یره‌وه‌نه‌که‌ی بکێتته‌وه. شووشه‌ی ته‌مه‌نی ده‌سه‌لات له‌ ده‌ستی به‌هێزی جه‌ماوه‌ردایه. ئه‌م هێزه له‌ کوردستاندا دلخۆشه‌که‌ره...

ئاسۆکانی پزگاری؛ کاتزمیری سفر بۆ رۆژه‌لاتی کوردستان

دریژی لاپه‌ری 1

سه‌رۆکی ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا، له‌ لێدوانیکدا بۆ ئازانسی «پۆیته‌رز» رایگه‌یاندا: «پشتگێری له‌ هێرشێ کورد بۆ سه‌ر ئێران ده‌که‌ین و پێماوه‌ کارێکی ناوازه ده‌بی‌ت ئه‌گه‌ر بیان‌ه‌وێت ئه‌و کاره بکه‌ن.» ئه‌م پشتگێرییه ئاشکرایه‌ی کۆشکی سپی، قورسایه‌کی سیاسی یه‌کجار زۆری به‌ هاوپه‌یمانی هێزه سیاسییه‌کانی کوردستان به‌خشیوه. تاران ئیستا له‌به‌رده‌م جه‌مسه‌ریکی یه‌کگرتوی سیاسی و نێزایمه‌یه‌که نه‌ک هه‌ر په‌وايه‌تی جه‌ماوه‌ری له‌ پشته، به‌لکوه‌ گه‌وره‌ترین هێزی جیهانیی وه‌ک به‌دیلیکی ناوازه سه‌یری ده‌کات.

ئاماده‌باشی هێزی پێشمه‌رگه و ده‌نگۆی چوونیان بۆ ناو جه‌رگه‌ی پۆزه‌لات، مۆته‌که‌یه‌کی گه‌وره‌ی بۆ به‌رپرسیانی پزیم دروست کردوه. ئه‌م ئه‌گه‌ره نیشانی ده‌دات که ستراتیژیی خه‌بات له «به‌رگرییه‌وه» گۆردراوه بۆ «هێرشگێری گه‌شتگیر». کاتیک هێزی ئاسمانی هاوپه‌یمانان له‌ ده‌روه و هاوپه‌یمانی هێزه سیاسییه‌کانی کوردستان له‌ ناوخۆ بریار له‌سه‌ر گوشار ده‌دن، فه‌زای مانه‌وه بۆ تاران به‌ ته‌واوی ته‌سک ده‌بی‌تته‌وه. ئه‌م هاوتاهه‌نگیه‌ی وایکردوه «کاتزمیری سفر» بۆ پزیم نزیکت بێته‌وه و کوردستان وه‌ک سه‌ری پمی ئه‌م شۆپشه بریاری داوه به‌ یه‌کجاری کۆتایی به‌و چه‌وسانه‌وه‌یه به‌یئیت که ده‌یان ساڵه به‌سه‌ریدا سه‌پێتراهه.

ئه‌رکی ئیتمه‌ پاراستنی ئه‌م یه‌کگرتوییه و چه‌رکده‌وه‌ی فشاره‌کانه له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه. هاوپه‌یمانی هێزه سیاسییه‌کانی کوردستان ده‌بی‌ت وه‌ک به‌دیلیکی راسته‌قینه و دیموکراتیک خۆی بناسینیت تا جیهان

دلنیا بی‌ت دواي پووخانی تاران، کوردستانیکی ئارام و خاوه‌ن سیستم چاوه‌پێی ئاینده‌یه. ئاسۆکه له‌ هه‌موو کات پوونتیه؛ یه‌کگرتنی شاخ و شار له‌گه‌ل گوشاره‌ نێوده‌وله‌تییه‌کان، پزگای گه‌یشتن به‌ مافی چاره‌ی

خۆنووسینی کورت کردوه‌ته‌وه. ئیستا کاتی بریاره و کوردستان له‌ لووتکه‌ی ئاماده‌باشیدا به‌ وه‌رگرتنی مافه‌ میژووویه‌کانی خۆی.

پاڤاندى رېځخراوى لاوانى پېشرو به بۆنهى ٨ى مارس، رۆژى ژن

قەدەغە کرا، بەلام هەر بەردەوام بە شۆوازی نەهینی هەموو سالیکی یادی دەکرایەوه، تا ئەوهی دواى کۆتایىهاتنى فاشیزم و تەواوبوونى شەرى جیهانی دوهم، له سالی ١٩٧٥ به شۆبهیهکی فەرمی له لایەن رېځخراوی نەتەوه یەکنگرتووکانەوه رۆژی ٨ى مارس وهکو رۆژی جیهانی ژنان پاڤاندى. ئیستاسا له هەموو جیهاندا سالانە ریز لەم رۆژه دەگیریت.

ژنان لەم بزوتنەوهیدا زۆر دەستکەوتیان بە دەست هیتا، وهک: کەمکردنەوهی کاتی کار، مووچەى یەکسان لەگەڵ پیاوان، قەدەغەکردنى کارى مندالان، مافی دەنگدان و بەشداری له سیاسەتدا، مافی لەباربردنى مندال و زۆر دەستکەوتى تر. له رۆژهلاتى ناوهراستدا بزوتنەوهى ژنان زۆر جیاوازتره به هۆی ئایین و کولتورى پیاوسالارییهوه، بهلام ژنان هەر پانهوهستاوان. ئەگەر ئاماژه به ژنانى کورد بکەین له ناو دلى رۆژهلاتى ناوهراستدا، بابەتەکه تۆزیک قورستره؛ چونکه ژنانى کورد هەم دەبیت خەبات بۆ رەگەزەکان بکەن، هەم له یواری نەتەوهیهوه هەول بەدن و هەم له یواری چینهاتى و نایەکسانیدا، هەموو ئەمانەش بزوتنەوهى ژنانى کوردستانى رۆژهلات تايبەت دەکات.

ژنان له ئێران و کوردستان له کاتی شۆرشى گەلانى ئێران له سالی ١٣٥٧ى هەتاویدا، له رۆژی ١٧ى رەشەمه (بەرامبەر به ٨ى مارس) به گشتى له هەموو شارەکان هاتنه سەر شەقام. هەرچەند کۆمارى ئیسلامى ئێران که تازه هاتبووه سەر کار ئەم خۆپیشاندانەى سەرکوت کرد و نەیهیشت

رۆژی ٨ى مارس، رۆژی جیهانی ژن، رۆژی تايبەتە؛ چونکه ئەم رۆژه رۆژی بزوتنەوهى ژنان له سەدهى رابردوووه و پرە له دەستکەوت و بەدەستپێنانى مافەکانیان. ئەگەر ئاماژه بکە به مێژووى ئەم رۆژه بکەین، دەگەرێتەوه بۆ سالی ١٨٧٥ بۆ یەکمەین جار له ولاتی ئەمریکا، که بەشیک له ژنانى کرێکاری پیشەسازی پارچەچنپن که له بارودۆخى زۆر سەختدا ئیشیان دەکرد، بۆ باشتربوونى بارودۆخى کارەکیان هاتنه سەر شەقام و خۆپیشاندانیان کرد، بەلام به دەستی پۆلیسى ئەمریکا سەرکوت کران. دواتر ئەم خۆپیشاندانانە له سالەکانى ١٩٠٧ و ١٩٠٨ دا دووپات بوونهوه، تا ئەوهی له سالی ١٩٠٩ له ئەمریکا بۆ یەکمەین جار وهکوو رۆژی نیشتمانی ژنان دانرا.

دواتر کلارا زیتکین، ژنیکى سۆسیالیست و پێبهرى بزوتنەوهى کرێکاری، له دووهمین کۆنگرهى نێونهتەوهییدا خاوازیارى ئەوه بوو که رۆژی ٨ى مارس وهکوو رۆژی ژن دیارى بکرت؛ ئەم پێشنیازه قبوڵ کرا و له سالی ١٩١١ هاوکات لەگەڵ ئەمریکا، له ولاتانى ئەلمانیا، دانیمارک، سوېسرا و ئوسترالیا رۆژی ٨ى مارس وهک رۆژی ژن بەرپۆه جوو. له سالی ١٩١٧ له پروسیا، ژنانى زەحمەتکیش و کرێکار له ٨ى مارسدا هاتنه سەر شەقام و بووه یەکمەین بلیسى شۆرشى ئۆکتۆبەرى پروسیا و زۆر دەستکەوتیان بە دەست هیتا. هەرچەند له نێوان دوو شەرى جیهانیدا به هۆى ئامادهى فاشیستەکان و دیکتاتۆرهکانى وهک هیتلەر و... ٨ى مارس

له سالانى دواتردا بهرپۆه بچیت. له کوردستانیش که ئەو کات حیزبهکان گەشەیان کردبوو، حیزبى کۆمهله وهکوو حیزبى چەپ و سۆسیالیست، یەکمەین حیزب بوو که دروشمى یەکسانى ژن و پیاوى دا و به واقیعى ژنان له هەموو بەشەکانى کۆمهلهدا بەشدار بوون؛ بۆ یەکمەین جار یەکمەین دەستى ژنانى پێشمەرگەى چەکار کرد و ئەو مافەى به ژنان دا که شانەشانى پیاوان له یەک مهیداندا شەپ بکەن و خاوهن مافی تر بن. ئیستاسا که ماوهى چل ساله کۆمارى ئیسلامى به جۆرەها شۆبه ژنانى سەرکوت کردوووه و یەکنگرتوو ئایدیۆلۆژییهکانى حیزبى زۆرەمل و سپرنهوهى ژنان له سیاسەت و زۆر شتى تر بووه، بەلام بینیمان که له شۆرشى «ژن، ژیان، ئازادى»دا، ژنانى ئازادبخواز لەگەڵ پیاوانى ئازادبخوازدا بۆ چوار مانگ

له سەر شەقامەکان خۆپیشاندانیان کرد و هەزاران لاو خۆتێیان رژا و توانیان زنجیری کۆیلهتییى حیزبى زۆرەمل فری بەدن و زۆر دەستکەوت بە دەست بهینن. ئیمەش وهکوو رېځخراوى لاوانى پېشرو، که هەزاران لاوى ژمان لەگەله، بەردەوامین له پشتگیری بزوتنەوهى ژنان و تا گەیشتن به دەستکەوتى زیاتر بۆ ژنان و بەدەستپێنانى مافەکانیان هەول دەدەین و درێژەدەرى ئەم رېگهیهن؛ چونکه هەزاران لاوى ژن لەم رېگهیهدا گیانیان بەخت کردوووه. به خۆتێنى سوورى ئەو لاوانه، ئیمەى لاوانى کچ و کور درێژەدەرى رېگهى ئەوانین بۆ گەیشتن به ئازادى و یەکسانى.

دوانهى تیکدهر: داگیرکەر و ئازاوهگیر

باران م.

سارەکردنەوهى خەلک: پلاوکردنەوهى ناوهمیدی و وێناکردنى داگیرکەر وهک هێزى شىکستنهغۆر، تاوهکو گەل پیر له بهرگى ئەکاتەوه.

سیخوپی و چاوساڤى: ئاواوهگیر ده بپێته چاوى گۆبى داگیرکەر بۆ ناسینى خاله لاوازهکانى نیشتمان و دەستپێشاندنکردنى کهسایهتییه دلستۆزەکان بۆ له ناوهرێنێان.

له کۆتاییدا دەمهوێت بڵێم:

وشیاربین... داگیرکەر به تەنیا نایهت هەموو داگیرکەرێک بۆ وێرانکردنى ولاتیک، پێوستى به دوى چەک هەیه: چەکی سەربازى له دەر وهه و ئاواوهگیرێک له ناوهوه. ئەو نه بۆ ئاشتی هاتوه و نه بۆ گەشهپێدان؛ بەلگى خاکی دهوێ به بێن خاوهن و سامانى دهوێ به بێن بهرهمهلاستکار. ئامانجى گەورەى ئەو سپرنهوهى که رامەت و ناسنامەى تۆیه. ئاواوهگیریش ئەو «کارەکتەرە سێپەرەیه» که لەناو جەرگهى نەتەوهه کار بۆ داگیرکەر دەکات. رپاى ئەو له فیشەکی دۆزەن مەترسیدارتەر، چوێک:

درز دەخاتە پەگهزى؛ کێشەى لوهکی دەگهزێت بۆ شەرى ناوغۆ تا داگیرکەر به ئارامى تەماشای بکات.

ناپاکی دەپێشێت: خیانەت وهک «سیاسەت» و داگیرکەریش وهک «پرا» نیشمان دەدات.

ئاوهمیدی دەچێنێت: وات لى دەکا پاوهرت به هێزى خۆت نەهێنێت و تەسلیمبوون به تاکه رېگه بزانیت.

مێژووى پیمان دەلێت: هیچ داگیرکەرێک نەیتوانیوه بعمیانتەوه، ئەگەر ئاواوهگیرێکى ناوغۆبى رېگهى بۆ خۆش نەکردبیت. وشیاربى ئیمه، گەورەترین قەلایه بهرامبەر پلانهکانیان.

داگیرکەر دەرگاگ دەشکێنێت، بەلام ئاواوهگیر ئەو کەسهیه که له ناوهه کۆمهکەى بۆ کردبووتەوه. داگیرکەر بۆ تێکدانى خاک دیت، بەلام ئاواوهگیر پێشوهخته مێشک و دەرئوى مرۆڤەکان تیک دەدات. پاراستنى نیشتمان هەم به بهرەنگاریبوونەوهى دۆزەنى دەرەکی دەبیت، هەم به وشیاربى بهرامبەر ئەو دەنگه ناوغۆبێانەى که ئاوى ئاشی دۆزەن دەدەن.

له مێژووى هەموو نەتەوهکاندا، ئازادى و سەقامگیری هەمیشه لەژێر هەرهشەى دوى کارەکتەرى سەرەکیدا بووه. داگیرکەر که له دەر وهه دیت، و ئاواوهگیر که زۆر جار له ناوهه وهک پاشنگرێک بۆ داگیرکەر کار دەکات. تیکه یشتن له پەپهوهندى نێوان ئەم دوانه، یەکم هەنگاوه بۆ پاراستنى نیشتمان.

داگیرکەر (دۆزەن) کێپه و چى دهوێت؟

داگیرکەر هەم ئەو هێزه سەربازیهیه که سنوورەکان دەهێزێت، هەم ئەو قەواره و بیریگهیه که دههیهوێت ئێرادەى گەلێک زهوت بکات. ئامانجە سەرەکییهکانى داگیرکەر بریتین له:

تالانکردنى سامان: دەستگرتن بەسەر سەرچاوه سروشتیهکان و ژینگەى ئاوىرێدا.

سپرنهوهى ناسنامە: هەولدان بۆ له ناوهرێنى زمان، کولتور و مێژووى نەتەوهه تا چتر هەست به بوونى خۆیان نەکەن. گۆیلهتێنى نوێ: گهزینی مرۆڤەکان بۆ ئامرازیک که تەنیا خەزەت به بهرێوهندىیهکانى ئەو بکەن.

ئاواوهگیر کێپه و چى دهوێت؟

ئاواوهگیر ئەو کەس یان گروپهیه که لەناو جەستەى نەتەوهدا وهک «مەشەغۆرێکى سیاسى» کار دەکات. ئەو مەرج نییه چەکی بەدەستوه بێت، زۆر جار چەکەکهى درێ؛ دۆپهوهکی و تیکدانى دەرئوى کۆمهلهگهیه. رپاى ئاواوهگیر له بهرێوهندى داگیرکەرەیه. داگیرکەر ناتوانیت به تەنیا و به هێزى سەربازى بۆ ماوهیهکی درێ بعمیانتەوه، لێرهدا ئاواوهگیر له رېگهى ئەم پۆلانهوه دەبیتە پردى مانهوهى: تیکدانى پەگهزى: ئاواوهگیر کار لەسەر دروستکردنى کێشەى ناوغۆبى وهکوو ئایینى، حزبی، یان ناوچهیى دەکا؛ چون کاتیک نیشتمان دەبیتە چەند بهرەیهکی دژیهیهک، داگیرکەر به ئاسانى هوکم دەکات.

شۆواندنى راستیهکان: هەول دەدا تا کوى دۆست وهک دۆزەن و داگیرکەر وهک پزنگارکەر نیشمان بدات.

رۆژی جیهانی ژن و ئاسۆی یەکسانی له رۆژهلاتى کوردستان

بۆ کەمکردنەوهى ئەو خەسارانهى که تا ئیستا سیستەمى توندراو و دژەژنى کۆمارى ئیسلامى له ژنانى داوه. ئەم خەسارانه به هۆى دۆخى شەپ و ناسەقامگیریهوه دەتوانن زیاتر و قولتر بن، بۆیه پێوسته هەولێکى هاوبەش و بەرنامەدار بدریت بۆ پاراستنى مافەکانى ژنان. یەکنگرتوو هەنگاوه هەر هەر گرنهکان بۆ دلنابوون له پاراستنى مافەکانى ژنان، بەدامەزرارهیهی کردنى رۆلى ژنانه له ناوهندهکانى بریاردانى سیاسیدا. هەر وهه پێوسته بەرنامەیهکی پوون و سیاسەتیکى دیاریکراو دابنریت بۆ دلنابوون له یەکسانی له داهاووى کوردستاندا. بێگومان بچ بەشداریی کاربەر و بەردەوامى ژنان له رېکستەن و بریارداندا، هیچ پێرژهیهکی دیموکراتیک ناتوانیت به شۆبهیهیهکی تەواو سەرکەوتوو بێت.

کۆمهلهگى کوردستان هاوکات لەگەڵ خەبات بۆ پرگاری نەتەوهى و کۆتاییهێنان به داگیرکاری، دەبێ خەبات بۆ پێشکێش و بنپکردنى هەموو جۆره ستم و نایەکسانیهکی دیکەش بکات. بۆیه یەکسانی رەگەزى دەبێ بپێته یەکنگرتوو له ئەجیندا سەرەکییهکانى خەباتى کۆمهلهگه. له راستیدا، کوردستان کاتیک دەتوانیت گەیشتن به پرگاری راستهقینه و تەواو تاقى بکاتەوه که بناغهکانى یەکسانی تێیدا به باشترین شۆبه دامەزرابن و له بالاترین ئاستدا جیگیر کرابیت. کۆمهلهگهیهک که تێیدا هەموو ئینسانەکان، به رەگەز، رەنگ و ناسنامە جیاوازهکانهوه، دەرڤەتى یەکسان بۆ پێشکەوتن و بشکوتنێان هەبیت و بتوانن له ژبانتیکى ئاسوده و شایسته بههرمه مند بن.

٨ى مارسى ئەمسال له کاتێکدا به ناوچهکه و به تايبەت رۆژهلاتى کوردستان لەژێر سێپەرى شەپ و ناسەقامگیریهکی قولدايه. له دۆخیکى ئاوا ئالۆزدا و لەم رۆژه مێژوویهدا، جیگهى خۆیهتى که زیاتر تیشک بخهینه سەر ئەو راستیهى که ژنان له زۆربهى شەپ و قەیرانه کۆمهلايهتییهکاندا یەکم قوربانى و زیانەندى بیدهنگ و سەرەکی بوون. شەپ و ناسەقامگیری تەنها ژبانتى ئالۆز ناکات، بەلکوو زۆر جار مافە بنههتییهکانیشیان دەخاتە مەترسیهوه. له هەمان کاتدا دەبێ ئەو راستیهى زەق بکرتەوه که له کوردستان، ژنان له مێژووى هاوچهرخدا، به تايبەت دواى شۆرشى «ژن، ژیان، ئازادى»، بوونه تە یەکنگرتوو له ئەکتەرە سەرەکییهکانى گۆرپاکییه کۆمهلايهتییهکان. ئەم شۆرشه نیشاندایا که ژنان تەنها قوربانى ستم و نایەکسانى نین، بەلکوو توانای ئەوهیان هەیه ببن به هێزى سەرەکیى گۆرپا و بناغهى دامەزراندنى کۆمهلهگهیهکی دادپهروهرتر.

به شانازییهوه کۆمهله له ماوهى مێژووى خەباتى خۆیدا، به شیکى گرنگ و کارا بووه له خەباتى مافخاوازه و یەکسانخوازانەى ژنان له کوردستان و ئەمپۆش له دۆخى هەستیاری ئیستادا، کۆمهله خۆى به بهرپرسار دەزانیت که دەورى خۆى به شۆبهیهکی کاربەر بگرتیت له دروستکردنى ئەو بەستینهى که بتوانیت رېگه خۆش بکات بۆ گەیشتن به کوردستانیکى یەکسان و دادپهروهر. کوردستانیک که له دواى نەمانى دەسهلاتى داگیرکەرى کۆمارى ئیسلامى ئێران، بتوانیت بناغهى سیستەمیکى دیموکراتیک و یەکسانخواز دابنیت.

له دۆخى هەستیاری ئەمپۆدا، ئەرکى کۆمهله و بزوتنەوهى ژنانه که بهرپرساریتیهکی مێژوویى بگرته ئەستۆ. پێوسته هەر له ئیستاهه کار بکرت

بزوتنه وهی ژنان له كوردستان، به شیکه له بزوتنه وه سیاسی و کۆمهلايه تیه کان

بهار - بۆکان

به له بهرچا و گرتنی گۆرانی کارييه قووله کانی کۆمه لگای کوردستان و سه ره پای دهسه لاتی دژه ئی کۆماری ئیسلامی، پیگهی ژن له م کۆمه لگایه دا، چ له نیو بزوتنه وهی نه ته وهی دیموکراتیکی کوردستان و چ له نیو حیزبه کاندایه، گه یشتو وه ئاستیکی بالاتی کۆمه لایه تی و سیاسی. له پێبه ندانی ۵۷ دا بارودۆخی سیاسی و کۆمه لایه تی ژن به خیرایی گۆرانی به سه ردا هات. کۆمه له له کوردستان زیاتر له هه ر په وتیکی سیاسی دیکه، وه ک حیزب و دا کۆکیکاری مافه کانی ژنان ناسرا. په یوه ندیگرتنی پۆل پۆلی ژنان به کۆمه له وه، چ له پیکه سته کانی شار و چ له خه باتی چه کداری و له سه نکه رگرتنی راسته وخۆ به رامبه ر به داگیرکه ر، شاهیدی قیمنیستی بونی کۆمه له و ناماده یی ده روونی و سیاسی ئه نامانی کۆمه له یه به رامبه ر به پرسه قیمنیستی به کان و خه باتی ژنان بۆ چاره سه رکه رتی پرسه کانی خۆیان. ئه مه تایبه ته ندیه کی به رچا و جیی شانازی کۆمه له یه .

به شداری ژنان له دوا پۆلی ئالوگۆره سیاسی به کانی پێبه ندانی ۵۷ هه تاوی و پاشتریش، به شداری به رین و قاره مانانه ی ئه مه وه یه له بزوتنه وه ی ژنان و به تایبه تی له پیزه کانی کۆمه له دا، پواله تیکی زیندوو و پشکیکی یه کسانه خوازانه تری به گشت بزوتنه وه که به خشی. ژنان له کوردستان له مه یدانی ناره زایه تی سیاسی و خۆپیشاندانه جه ماوه ریه کان و سازدانی پیکه سته پیسه ییه نوێیه کان و دواتریش له مه یدانی به رگری چه کدارییدا دره وشانه وه و بۆ هه میشه، لاپه په یه کی پر له شانازیان خسته سه ر میژوی ئه مه نه ته وه یه . ئیستاش به شداری ژنان له به ره کانی کۆمه لایه تی، سیاسی، فره نگی و ئه ده بی، له نیو پیکه خراوه خۆرسک و سه ره خۆکاندا له کوردستان، ئه م دیاره ده یی زیاتر ده وله مند کردوو. دره که وتنی سیما ی جۆراوجۆری ئه ده بی، سیاسی، کۆمه لایه تی و زانستی له ناو ژنانی کوردستان و ئه گه ری حه تمی په ره سه نده نه که ی له بارودۆخی ئیستا و داها تودا، قورسایه کی زۆرتر ده به خشیته پیگهی ژنان له م کۆمه لگایه دا. بوونی نه وه یه که له ژنانی خه باتکاری کوردستان له بزواتی سه رتاسه ری ژنانی ئێران و هه ره ها له په هه نده نیوده وله تیه کان، نیشانه ی ئه وه یه که بزوتنه وه ی قیمنیستی و یه کسانه خوازانه له کوردستان به ریلۆتر و به هیزتر بووه. ئه م بارودۆخه بۆ کۆمه له دره فه تیکی نوێ ده خولقینتی که به توانا و متمانه به خۆبوونیکی زیاتره وه، په ره به هزی مرۆیی و پیکه وتوانه و یه کسانه خوازانه بدات.

کۆمه له بزوتنه وه ی ژنان له کوردستان به به شیک له بزوتنه وه سیاسی و کۆمه لایه تیه کان ده زانی تی که له م ده وه یه دا ئیمکانی گه شه و بالاکردنی زۆرتری په یدا کردوو. ئیبه به ته واوی پشتگیری له م

بێده نگ بوون، به گرو تینیکی زیاتره وه به م خه با ته په یوه ست بوون. حیزابه کان لابران و سووتی تران، شه ری ژنان و گه نجان له گه ل هیزه چه کداره کانی حکومه ت بووه راستی ناو شه قام. ئه م شوپشه تا ده هات گه وره تر و گه وره تر ده بوو. په یوه ندی نیوان جه ماوه ری ناوه وه له گه ل ئێرانیانی تاراوگه پته وتر ده بوو. جگه له وه ش، پشتیوانی ئازادخو ازانی جیهان بۆ ئه م شوپشه مژه دی داها تویه کی گه شی ده دا. ژنان له م شوپشه دا ده یانو یست بو ئیرانه گۆرانی کاری له ئاستی سیاسی و کۆمه لایه تییدا پیک به ئین. رادی کالیزم و پیکه وتنه خو ازایی دروشمه کان ئه م شوپشه ی جیاواز تر کرد بوو. ئه مه گه وره ترین و ئومید به خشترین به رخو دان بوو که خو ازایی گۆرانی کاری بنه په تی بوو. دژایه تی ته واوی سیسته می ئیسلامی له پیناسه سه ره کییه کانی ئه م شوپشه بوو. خه لک بو ئیرانه تر له جارن خه باتیکی چاره نوو سه سازیان دژ به پزیم وه ئی خستبوو و هاو سه نگی هیزیان به قازانجی خۆیان گۆری بوو.

له راستیدا بزوتنه وه ی شوپشگێرانه ی ژنان که به دروشمی «ژن، ژیان، ئازادی»، «نه رووسه ری، نه تووسه ری»، «مه رگ و نه مان بۆ دیکتاتور» و به کرده وه ی سیمبولیکی وه ک لابردنی حیزاب له سه ره قام و سووتاندنی ها ته مه یدان، یه کیک له پایه گرنگه کانی ده سه لاتی سیاسی و ئایدیۆلۆژی ده سه لاتی ئیسلامی تیکشکاند. ئه م شوپشه به کرده وه بزوتنه وه ی پرگاری ژنی نه ک ته نیا له کوردستان و ئێران، به لکوو له ئاستی ناوچه که دا برده قو ناغیکی نوێوه. ئه مرۆ قورسای بزوتنه وه ی ژنان دره فه تیکی گونجاوی بۆ هیزه کانی نه یاری کۆماری ئیسلامی له کوردستانا په خساندوو. ئیبه ئه م خه با ته و ئه م پیکه شووه چوونه، یه که م به هه ولی ژنان خۆیان و دوو م به هه ولی چالا کانی چه پ له کوردستان پیناسه ده که ی؛ پیمان وایه ئه مه چه په کان بوون پێره وی شوپشی ژنانی له کوردستانا هه موار کرد تا ژنان بینه قورسای خه بات له کوردستانا. بزوتنه وه و چالا کییه کانی ژنان بۆ پرگاری

بێده نگ بوون، به گرو تینیکی زیاتره وه به م خه با ته په یوه ست بوون. حیزابه کان لابران و سووتی تران، شه ری ژنان و گه نجان له گه ل هیزه چه کداره کانی حکومه ت بووه راستی ناو شه قام. ئه م شوپشه تا ده هات گه وره تر و گه وره تر ده بوو. په یوه ندی نیوان جه ماوه ری ناوه وه له گه ل ئێرانیانی تاراوگه پته وتر ده بوو. جگه له وه ش، پشتیوانی ئازادخو ازانی جیهان بۆ ئه م شوپشه مژه دی داها تویه کی گه شی ده دا. ژنان له م شوپشه دا ده یانو یست بو ئیرانه گۆرانی کاری له ئاستی سیاسی و کۆمه لایه تییدا پیک به ئین. رادی کالیزم و پیکه وتنه خو ازایی دروشمه کان ئه م شوپشه ی جیاواز تر کرد بوو. ئه مه گه وره ترین و ئومید به خشترین به رخو دان بوو که خو ازایی گۆرانی کاری بنه په تی بوو. دژایه تی ته واوی سیسته می ئیسلامی له پیناسه سه ره کییه کانی ئه م شوپشه بوو. خه لک بو ئیرانه تر له جارن خه باتیکی چاره نوو سه سازیان دژ به پزیم وه ئی خستبوو و هاو سه نگی هیزیان به قازانجی خۆیان گۆری بوو.

له راستیدا بزوتنه وه ی شوپشگێرانه ی ژنان که به دروشمی «ژن، ژیان، ئازادی»، «نه رووسه ری، نه تووسه ری»، «مه رگ و نه مان بۆ دیکتاتور» و به کرده وه ی سیمبولیکی وه ک لابردنی حیزاب له سه ره قام و سووتاندنی ها ته مه یدان، یه کیک له پایه گرنگه کانی ده سه لاتی سیاسی و ئایدیۆلۆژی ده سه لاتی ئیسلامی تیکشکاند. ئه م شوپشه به کرده وه بزوتنه وه ی پرگاری ژنی نه ک ته نیا له کوردستان و ئێران، به لکوو له ئاستی ناوچه که دا برده قو ناغیکی نوێوه. ئه مرۆ قورسای بزوتنه وه ی ژنان دره فه تیکی گونجاوی بۆ هیزه کانی نه یاری کۆماری ئیسلامی له کوردستانا په خساندوو. ئیبه ئه م خه با ته و ئه م پیکه شووه چوونه، یه که م به هه ولی ژنان خۆیان و دوو م به هه ولی چالا کانی چه پ له کوردستان پیناسه ده که ی؛ پیمان وایه ئه مه چه په کان بوون پێره وی شوپشی ژنانی له کوردستانا هه موار کرد تا ژنان بینه قورسای خه بات له کوردستانا. بزوتنه وه و چالا کییه کانی ژنان بۆ پرگاری

ژنانی کورد و ئاسۆی دیموکراسی؛ په یوه نډی نیوان ئازادی ژنان و دیموکراسی به یوه نډی 8ی مارس

جیمهن جهوانرودی

8ی مارس، پۆژی جیهانی ژن، یادخستنه وهی میژوو یه کی درێژخایه نی خه باتی ژنانه بۆ گه یشتن به ئازادی، یه کسان و که رانه تی مرقایه تی. ئەم پۆژه تهنه دهره تیک نییه بۆ بهرز پارگرتنی دهستکه وته کانی بزوتنه وهی ژنان له جیهاندا، به لکوو کاتیکه شه بۆ بیرکردنه وه و پیداپوونه وه به پنگای ئه و خه باته، بۆ لابردنی هه رچۆره جیاوازییه کی ساختاری و به ده سه ته یانی دادپه روه ری کۆمه لایه تی.

خه باتی ژنان له کوردستانیشدا (بۆ گه یشتن به مافی یه کسان و ئازادی له بنده ستی) هه میشه په یوه نډییه کی قوولی هه بووه له گه ل خه باتی گه وره تری کۆمه لگه بۆ ئازادی، دادپه روه ری و دیموکراسی. ژنانی کورد له ده یه کانی رابردوودا تهنه بینه ری گۆرانه کییه کۆمه لایه تی و سیاسیه کان نه بووه؛ به لکوو خۆیان بوون به یه کیک له هیزه چالاک و کاریگه ره کان له دامه زرانده نی ئەم گۆرانه کییه نه دا. ئاماده بوونی ژنان له چالاکیه مه ده نی، کولتوری، کۆمه لایه تی و سیاسیه کانه نیشان ده دات که پرسه مافه کانی ژنان، هه نگاو به هه نگاو له داواکارییه کی په راویزییه وه گۆراوه بۆ یه کیک له پیکهاته گرنگه کانی گوتاری دیموکراسی خوازی له کۆمه لگه دا.

دیموکراسی بێ یه کسانیه په گه زی؟ یه کیک له باسه گرنگه کان له بیر سیاسی هاوچه رخوا، په یوه نډی نیوان دیموکراسی و ئازادی ژنانه. له واتای کلاسیکا، دیموکراسی ئاماره یه بۆ به شداری کردنی یه کسانیه هاوولاتیان له پرۆسه کانی بریاراندا له ژانی سیاسی و کۆمه لایه تیدا. به لām ئەزمونی میژوویی نیشانی داوه که له زۆر کۆمه لگه دا ژنان - سه ره پای ئه وهی نیوهی کۆمه لگه ن - بۆ ماوه یه کی درێژخایه ن له م به شداریه یه کسانه بێ به ش کراون.

له بهر ئەمه زۆر له تیۆریسته سیاسیه کان باوه ریان وایه که دیموکراسی بێ یه کسانیه په گه زی له پراکتیکا ته واو نابێت. کاتیک ساختاره کۆمه لایه تی و سیاسیه کان له سه ر بنه مای په بنه دیه پیاوسالارانه کانه دامه زرابن، به شداریه راسته قینه ی هه موو تاکه کانی کۆمه لگه بێ جیاوازی په گه زی له پرۆسه کانی بریاراندا ئەسته م ده بیته. له و دۆخه دا خه بات بۆ ئازادی ژنان تهنه داواکارییه کی کۆمه لایه تی سنوورداری نییه، به لکوو به شیکه له پرۆسه ی فراوانتری دیموکراتیزه کردنی کۆمه لگه.

تیۆریانی تیۆری بۆ ئازادی ژنان له سه ده ی بیسته مدا زۆر له بیرمه ندانی زانسته کۆمه لایه تییه کان و فه لسه فه ی سیاسی،

ده که ن. بۆیه پنگای به ده سه ته یانی یه کسانیه په گه زی هیشتا پیوستی به هه ولکی فراوان هه یه له ئاستی کۆمه لایه تی، سیاسی و کولتوری دا.

داها تووی دیموکراسی و پۆلی ژنان ئەزمونی زۆر کۆمه لگه نیشان ده دات که بێ به شداریه چالاکه ژنان، گه یشتن به دیموکراسیه کی سه قامگیر کاریکی ئاسان نییه. ژنان تهنه نیوهی کۆمه لگه پیک ناهینن، به لکوو ئاماده بوونیان له بواره جیاوازه کۆمه لایه تی و سیاسیه کانه ده توانیت یارمه تیده ر بیت بۆ دروستبوونی گوتاره نوویه کان سه باره ت به دادپه روه ری، ناشتی و گه شه پیدان.

له و واتایه دا، ئازادی ژنان تهنه داواکارییه کی کۆمه لایه تی نییه، به لکوو یه کیکه له پشتمه رجه سه ره کییه کانی دیموکراسی. کۆمه لگه یه ک که تیدا ژنان له مافه یه کسانه کان به ره مه مند بن، توانا و گونجانی زیاتری هه یه بۆ دروستکردنی دامه زراوه دیموکراتیکه کان، چاره سه ری ناشتیانیه کی کیشه کان و به ده سه ته یانی دادپه روه ری کۆمه لایه تی. 8ی مارس یادخستنه وهی ئەم راستیه یه که خه بات بۆ یه کسانیه په گه زی هیشتا به رده وامه. به ده سه ته یانی ئەم ئامانجه پیوستی به هه ولی هاوبه شی ژنان و پیاوان، حیزبه سیاسیه کان، دامه زراوه مه ده نییه کان و هه ر هه موو هیزه دیموکراتیکه کانی کۆمه لگه هه یه.

له کۆتاییدا، ئەزمونی میژوویی نیشان ده دات که ئازادی و دیموکراسی ئه و کاته و اتا و سه قامگیری راسته قینه یان په یدا ده کات، که هاوکات له گه ل یه کسانیه په گه زی بیت. له بهر ئەمه، داها تووی دیموکراسی له کوردستاندا بێ به شداریه راسته قینه و یه کسانیه ژنان ناتوانیت بیته خه یال.

فیمینیسیتییه کان جه خت له وه ده که ن که پیاوسالاری تهنه کیشه یه کی په یوه نډی به که سیه تی نیوان ژن و پیاو نییه، به لکوو له ساختاره سیاسی، ئابووری و کولتورییه کانی کۆمه لگانه کییدا دووباره به ره م ده هینریته وه. له بهر ئەمه، هه ندیک له بیرمه ندان باس له چه مکی «فیمینیزی دیموکراتیک» ده که ن؛ رییازتیک که جه خت له پیوستیه په یوه ستکردنی خه بات بۆ یه کسانیه په گه زی به خه بات بۆ دیموکراسی، مافه کانی مرقۆف و دادپه روه ری کۆمه لایه تی ده کات. له و پوانگه یه وه، فراوانبوونی دیموکراسی بێ به شداریه یه کسانیه ژنان ئەسته مه، هه روه ها ئازادی ژنانیش بێ بوونی ساختاره دیموکراتیکه جیگیره کان به دی نایه ت.

ئەزمونی کوردستان له کۆمه لگه ی کوردستانیشدا ده توانیت ببینریت که داواکارییه کانی ژنان، هه نگاو به هه نگاو په یوه نډی بوون به داواکارییه گه وره تره کانی کۆمه لگه بۆ ئازادی و دادپه روه ری. ئاماده بوونی ژنان له چالاکیه مه ده نییه کان، ریکخواه کۆمه لایه تییه کان و حیزبه سیاسیه کانه نیشانی داوه که بزوتنه وهی ژنان به رده وامه له گۆرانه کی بۆ بوون به یه کیک له هیزه گرنگه کان له پرۆسه ی گۆرانه کی دیموکراتیکه کۆمه لگه دا.

له سالانی داوییدا هه ولگه لیک دراوه بۆ زیادکردنی به شداریه ژنان له ساختاره کانی بریاران، دامه زرانده نی ریکخوازی ژنان و به هینرکردنی گوتاری یه کسانیه په گه زی. ئەم هه نگاوانه گامیکی گرنگ بوون له پنگای گۆرانه کی، به لām هیشتا پووبه پووی هه ندیک ئالنگاریه جدی ده بنه وه. ساختاره کۆنه پیاوسالاره کان، سنوورداریه سیاسیه کان و هه ندیک به ربه سه کولتورییه کان، هیشتا له و هۆکارانه که به شداریه ته واو و یه کسانیه ژنان له ژانی کۆمه لایه تی و سیاسی سنووردار

گرنگیه کان به په یوه نډی نیوان ئازادی ژنان و ساختاره کانی ده سه لات داوه. بۆ نمونه سیمۆن دووبووار (له کتیی په گه زی دووه مدا) ده لیت نایه کسانیه نیوان ژن و پیاو تهنه راستیه کی سروشتی نییه، به لکوو ده رنه نجامی ساختاره میژوویی و کولتورییه کانه که ژنان له پۆستی خوارتر دا ده نین. له و پوانگه یه وه، ئازادی ژنان پیوستی به گۆرانه کی له و ساختاره کۆمه لایه تییه کان و پیناسه کردنه وهی نوئی پۆله په گه زییه کان هه یه.

له لایه کی تره وه، هه نا ئارینت به جه ختکردنه وه له سه ر چه مکی «فه زای گشتی» و گرنگیه به شداریه هاوولاتیان له ژانی سیاسی، نیشانی دا که ئازادی سیاسی ئه و کاته واتای ده بیت که تاکه کان بتوانن به شیوه یه کی چالاک له فه زای گشتیدا به شداری بکه ن. ئەگه ژنان به هۆکاری ساختاری یان کولتوری له و فه زایه دوورخرابنه وه، به واتای ئه وه یه به شیکی کۆمه لگه له دهره فه تی به شداریه سیاسی بیه ش کراوه.

له ده یه کانی داوییشدا، تیۆریسته کان هه ولیان داوه په یوه نډی نیوان دادپه روه ری کۆمه لایه تی و یه کسانیه په گه زی دووباره بیر ل بکه نه وه. نانس فریز باوه پی وایه که دادپه روه ری تهنه به مانای دابه شکردنی یه کسانیه سه رچاوه ئابوورییه کان نییه، به لکوو «دانپیدانان» به پنگه ی کۆمه لایه تی ئه و گروویانه ش ده گرتیه وه که له ساختاره کانی ده سه لاتدا به ره و په راویز په وانه کراون. له و پوانگه یه وه، به ده سه ته یانی یه کسانیه په گه زی پیوستی به هاوکاتیه دوو پرۆسه هه یه: لابردنی نایه کسانیه ئابوورییه کان و گۆرانه کی له نمونه کولتوری و کۆمه لایه تییه کانه دا.

فیمینیزم و دیموکراسی له چوارچۆیه تیۆریه فیمینیسیتییه کانه کییدا په یوه نډی نیوان ئازادی ژنان و دیموکراسی به فراوانی باس کراوه. زۆریک له تیۆریه

له گهماروی شهقامهوه بو لوتکهی سهلماندن: وهرچهرخانی میژوویی له خهباتی ژانی کورددا

بینگهرد سووزانی

زمان و یهک ئیراده په یامی «ژن، ژیان، ئازادی» دهگهیهنن؛ ئەمەش نیشانهی تێپه‌رینه له خهباتیکی ناوخبوویییهوه به‌ره‌وه خهباتیکی جیهانی که بنه‌ماکانی مرۆفایه‌تی نوێ دهکاته‌وه.

له ژێر چاودێرییهکی توندی ئەمنی و له ناو گهمارۆیهکی خنکینه‌ری ده‌سه‌لاتدا، ژانی خهباتیکی توانییان دیواره‌یه‌ستورده‌کانی سانسۆر هه‌لته‌کێتن و فه‌زایه‌کی نوێ بۆ گه‌یاندنی ده‌نگی کچکراو بخۆلقێن. ئەوان به‌ لێهاتوویی و به‌کاره‌ێنانی ئامرازه‌ نوێیه‌کانی په‌یوه‌ندی، ده‌نگی خۆیان و هاوڕێ زیندانییه‌کانیان گه‌یاندنه‌ ناوه‌نده‌ بریاره‌ده‌سته‌ نیۆده‌وله‌تیه‌کان. لێره‌دا، زیندان بووه‌ته‌ سه‌نگه‌ریکی تری به‌ره‌هه‌ستی و ناوه‌کان بوونه‌ته‌ هێمای نه‌ته‌وه‌یه‌ی؛ خۆپارگی ژانی وه‌ک په‌خشان عه‌زیزی، شه‌ریفه‌ محمه‌دی و وریشه‌ مورا‌دی له‌ ژێر هه‌ره‌شه‌ی په‌تی سێداره‌دا، گه‌وره‌ترین به‌لگه‌ی ئەو ئیراده‌ پۆلایینه‌ن که هیچ سه‌زایه‌ک ناتوانیت بیه‌هه‌ڵه‌تێت. له‌م سه‌رده‌مه‌دا، هه‌ر گه‌رته‌ فیدیۆیییه‌ک یان هه‌ر نامه‌یه‌ک که له‌ پشتی دیواره‌ به‌رزه‌کانی زیندانه‌وه‌ ده‌رده‌چێت، وه‌ک چه‌کێکی کاربگه‌ر وایه‌ که ده‌سه‌لاته‌ سه‌تسه‌مه‌کاره‌کان ده‌خاته‌ له‌رزه‌. ئەم پارته‌زانییه‌ میدیاییه‌، راستی و ئیراده‌ی گه‌لێکی چه‌وساوه‌ تۆمار ده‌کات و پێگه‌ نادات میژوو به‌ ده‌ستی سه‌تسه‌مه‌کاران بنه‌وسه‌ریته‌وه‌. ئەم خۆپارگییه‌ ناوخبوویییه‌ له‌ کاتێکدا که ناوچه‌یه‌ک به‌ گشتی له‌ ناو ئاگرێ شه‌ریکی سه‌خت و مملانیی خۆیناوی هێزه‌ ئیمپریالی و هه‌رمییه‌کاندا ده‌سه‌وتیت، لێره‌دا هه‌یه‌ خهباتی ژانی کورد وه‌ک گوزارشتیکی زیندوو له‌ «هێزی سه‌یهم» ده‌رده‌که‌وێت.

له‌ ناوچه‌یه‌کدا که ده‌نگی چه‌ک و به‌رزه‌وه‌ندییه‌ سیاسیه‌کان هه‌موو به‌هایه‌کی مرۆییان خستوه‌ته‌ په‌راوێزه‌وه‌، ژنان به‌ پشتبه‌ستن به‌ فه‌لسه‌فه‌ی

میژوویی خهباتی نه‌ته‌وه‌کان زۆر جار به‌ پووداوه‌ مه‌زنه‌کان پێناسه‌ ده‌کریته‌وه‌؛ شوێنی «ژینا» بۆ نه‌ته‌وه‌ی کورد و به‌تایبه‌ت بۆ ژنان، وهرچهرخانیکی میژوویی و مه‌عریفی بوو که بنه‌ماکانی تێگه‌یشتن له‌ ئازادی گۆڕی. ئەم قۆناغه‌ نوێیه‌ی خهبات، ژانی له‌ بازه‌ی «داواکاری» ده‌ره‌ێنا و گه‌یاندنی لوتکه‌ی «سه‌لماندن». ژنی کورد چیت له‌ چاوه‌پووانی به‌زه‌ی یان یاسایه‌کی ده‌سه‌لاتدا نییه‌ تا مافه‌ سه‌ره‌تایه‌یه‌کانی پێ په‌وا ببینیت؛ ئەو ئەمڕۆ به‌ کورده‌وه‌ و به‌ شێوه‌یه‌کی پڕۆژه‌یه‌ی، چه‌مه‌که‌کانی په‌کسانی و ئازادی له‌ ناو جه‌رگه‌ی شه‌ره‌کان و له‌ قوولایی ماله‌کاندا پیاده‌ ده‌کات.

ئەگه‌ر دوینێ چه‌ک و سه‌نگه‌ری شاخ نیشانه‌ی سه‌ره‌کی خهبات بوون، ئەمڕۆ «مانه‌وه‌ له‌ سه‌ر به‌روا» و «نه‌به‌زین له‌ به‌رامبه‌ر سه‌یبه‌ره‌ په‌شه‌کانی سێداره‌دا»، گه‌وره‌ترین مانیفه‌ستی خۆپارگی ژانی کورده‌. دوا‌ی ئەم شوێشه‌، تێگه‌یشتنکی قوولتر له‌ ناو کایه‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌کاندا چه‌که‌ره‌ی کرد و ژنی کورد وه‌ک پێشه‌نگیکی سیاسی و نه‌ته‌وه‌یه‌ی بۆ پزگاری هه‌موو کۆمه‌لگه‌ و گۆڕینی سیسته‌مییه‌ چه‌قه‌به‌ستووی سیاسی ده‌رکه‌وت. ئەم ئاماده‌یه‌ هه‌مه‌لایه‌ته‌یه‌، «بوێری سیاسی»ی ژانی گه‌یاندنه‌ ئاستیک که هه‌موو سنوره‌ باوه‌کانی تێپه‌راند و بووه‌ ئیله‌امبه‌خش بۆ جیهان. ئەمڕۆ ژنان له‌ پۆزه‌لاتی کوردستان و پۆژئاوا، به‌ یه‌ک

«ژن، ژیان، ئازادی» سه‌لماندیان که ناشتی و ئازادیی راسته‌قینه‌ له‌ پێگه‌ی گۆرانکاری بنه‌په‌تی کۆمه‌لایه‌تیه‌وه‌ به‌ده‌ست دێت و له‌ ده‌ره‌وه‌ی هاوکێشه‌ سه‌ربازیه‌ باوه‌کانه‌. ئەمڕۆ که گهمارۆ و شه‌ری ولاتان تادیت قورستر ده‌بێت، ژانی کورد له‌ پۆژئاوا و پۆزه‌لات پووه‌پووی دوو به‌ره‌ی سه‌تم ده‌بنه‌وه‌؛ به‌ره‌نگاری سیسته‌مه‌ سه‌رکوتکه‌ره‌ ناوخبوویییه‌کان ده‌بنه‌وه‌ و هاوکات باجی ئەو ناآرامیه‌ ده‌ده‌ن که شه‌ره‌ هه‌رمییه‌کان به‌سه‌ر ناوچه‌یه‌کاندا ده‌سه‌پێتن. له‌ ناو جه‌رگه‌ی ئەم ئالۆزیانه‌دا، ژنی کورد چیت قوربانیه‌کی بێده‌نگی شه‌ر نییه‌، به‌لکو بکه‌ریکی سیاسی لێهاتوه‌ که خهباته‌که‌ی ده‌پارێژێت تا نه‌بێته‌ قوربانی ساتسه‌ودا سیاسیه‌کانی ئێوان زله‌یه‌زه‌کان.

ئەم وشاییه‌ سیاسیه‌ ده‌ری ده‌خات که خهباتی ژانی کورد پێوستیه‌کی میژوویییه‌ بۆ ده‌ربازبوون له‌ وه‌قهرانه‌ قوولانه‌ی پۆزه‌لاتی ناوه‌راستی

له ژینیه‌وه‌ تا تاله‌سوار؛ ئیراده‌ی کورد میژوی دیپلۆماسی ده‌گۆریت

چه‌سپاندنی مافه‌ په‌واکانمان. کوردستان بریاری داوه‌ چیت ته‌نها بینه‌ری یاری زله‌یه‌زه‌کان نه‌بێت، به‌لکو وه‌ک بریاره‌ریکی سه‌ره‌کی له‌ نه‌خشه‌ی نوێی پۆزه‌لاتی ناوه‌راستدا پۆلی خۆی بگێرێت. ئەم پێگایه‌ی گرتوومه‌نه‌ته‌ به‌ر، به‌ره‌وه‌ سه‌رکه‌وتنی په‌کجاری و پزگاری نه‌ته‌وه‌یه‌ی و کۆمه‌لایه‌تیه‌مان ده‌بات.

ناوخبووا پووه‌پووی هێزێکی پێکخراو بووه‌ته‌وه‌ که پشتیوانی نیۆده‌وله‌تی هه‌یه‌. په‌کگرتنی شه‌ش قۆلی حیزبه‌کان، برپه‌ری پشتی ئەم هاوکێشه‌ نوێیه‌یه‌. ئەم په‌کگرتوویییه‌ په‌یامیکی پوونه‌ بۆ دۆست و دوژمن که کورد خاوه‌ن پڕۆژه‌یه‌کی سیاسیه‌ی په‌کگرتووه‌ بۆ داهاوو و پێگه‌ نادات هیچ هێزێکی ده‌ره‌کی یان ناوخبوویی، ئیراده‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌که‌ی پاشکۆ بکات.

ئەره‌کی ئێمه‌ پاراستنی ئەم په‌کرییه‌یه‌ و سووده‌رگرتن له‌م ده‌رفه‌ته‌ میژوویییه‌یه‌ بۆ

راسته‌وخۆ له‌گه‌ڵ لایه‌نه‌کانی کورد ده‌که‌وێت و تووێژ، مانای ئەوه‌یه‌ که کوردستانی پۆزه‌لات وه‌ک جه‌مسه‌ریکی خاوه‌ن هێز و پڕۆژه‌ ناسراوه‌. ئەمه‌ ده‌سه‌که‌وتیکی گرنه‌ که به‌ خۆینی پۆله‌کانی ئەم نه‌ته‌وه‌یه‌ و خۆپارگی حیزبه‌ پێشپه‌وه‌کان به‌ده‌ست هاووه‌. ئیستا جیهان تێگه‌یشتووه‌ که بۆ تێپه‌راندنی فاشیزمی ئایینی له‌ تاران، پێوستی به‌ هاوپه‌یمانیکی متمانه‌پێکراو و دیموکراتیکی وه‌ک بزوتنه‌وه‌ی کوردستان هه‌یه‌.

تاران ده‌زانیت که پێشمه‌رگه‌ خاوه‌نی په‌واپه‌تیه‌کی میژوویییه‌ و هه‌ر چه‌شنه‌ ئاماده‌یه‌یه‌کی ئەم هێزه‌ له‌ ناوخبووا، ده‌بێته‌ بزوتنه‌ری راپه‌رینه‌کی سه‌رانسه‌ری که کۆنتڕۆڵکردنی مه‌حاله‌. له‌ به‌رامبه‌ردا بۆ جه‌ماوه‌ری وه‌زاله‌هاوو وه‌ک «تیشکی ئومید» ده‌رده‌که‌وێت. خه‌لکی کوردستان کاتیک هه‌ست به‌ نزیکبونی هێزی پارێزه‌ری خۆیان ده‌که‌ن، وه‌ری شوێشگێرانه‌یان ده‌گاته‌ ئەوه‌په‌ری و ئاماده‌ی زیاتریان بۆ پووه‌پووه‌پووه‌ی داگیرکه‌ر تیدا دروست ده‌بێت.

ئەم هاوئاوه‌نگیه‌ مه‌یدانی و سیاسیه‌، میژوی دیپلۆماسیه‌ی له‌ به‌رزه‌وه‌ندی کورد گۆڕیوه‌. چیت تاران ناتوانیت به‌ زمانی هه‌ره‌شه‌ و باجوهرگرتن له‌ جیهان مامه‌له‌ بکات، چونکه‌ له‌

وه‌نه‌وشه‌ سه‌فر

سیاسه‌تی جیهانی به‌رامبه‌ر به‌ پرسی ئێران گۆرانکارییه‌کی بنه‌په‌تی به‌سه‌ردا هاووه‌ و چیت ناتوانیت له‌ ناوه‌نده‌ بریاره‌ نیۆده‌وله‌تیه‌کاندا میژوی دیپلۆماسی به‌ی فاکته‌ری کورد بچنریت. ئەگه‌ر له‌ سالانی رابردوودا دانوستانه‌کانی ژینیف و قیبه‌نا ته‌نها له‌ ئێوان تاران و زله‌یه‌زه‌کاندا قه‌تیس مابوون، ئیستا هاوکێشه‌ مه‌یدانییه‌کانی کوردستان ئەم نه‌ریته‌یان تێکشکاندوه‌. ئیراده‌یه‌ک که له‌ لوتکه‌کانی کوردستان و له‌ مه‌زاری شه‌هیدانی تاله‌سواره‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرت، وای کردوه‌ که ئەمه‌ریکا و هێزه‌ جیهانییه‌کان بزانه‌ به‌ی پرسی نه‌ته‌وه‌کانی ئێران و به‌تایبه‌ت کورد، هیچ پێککه‌وتنکی سیاسی جێگیر نابیت.

چالاکیه‌ پێشمه‌رگانه‌کان و ئەو په‌کگرتوویییه‌ میژوویییه‌ی له‌ ئێوان شه‌ش حیزبی سه‌ره‌کی پۆزه‌لاتی کوردستاندا دروست بووه‌، قورساییه‌کی سیاسیه‌ی وای به‌ بزوتنه‌وه‌که‌ به‌خشیه‌ که هه‌موو لایه‌ک ناچار به‌ حیساب بۆ کردن بکات. کاتیک ئیراده‌ی نوێی ئەمه‌ریکا

نان و مهرگ

سهيران مستهفازاده

کۆلبر، وشهيهکه که خه لکی مهدهنی و ناوچهکه به کهسانیک ده لێن که بۆ به دهستههینانی بژیویی ژانیان باریکی قورس له کۆل ده نین و پوو له شاخهکان ده کهن و به ناچار سنوورهکان ده بن. کۆلبری زۆتر له پارێزگاکانی نازهربایجانی پۆژاوا، کوردستان، کرماشان و سیستان و به لووچستان ههیه. ئهوهی که پیتی دهوتریت کۆلبری، له راستیدا گیاندانه له بهرامبهر پارووه نانیکدا، که به تهقهی راسته وخۆی هیزه نيزامیهکانی پژیتم گیانیان له دهست دهدهن.

بیکاری، گرانی، نهبوونی ئهمنیهتی شوینی کار، شارۆمه ندانی کوردی به رهو کۆلبری بردوو. پژیتمی ئیران که توانای دابینکردنی پیشه و ئهمنیهتی خه لکی نییه، کۆلبریشی کردوو ته قه تلگای خه لکی زهحمه تکیشی کوردستان؛ به جۆریک که هه موو پۆژیک و هه موو ههفتهیهک شاهیدی گیانله ده ستدان و برینداریبوونی ژمارهیهک کۆلبرین له کوردستاندا. بیکاری و هه ژاری له ناوچه کوردنشینهکاندا، خه لکی ئه م ناوچهیهی ناچار به کاری کۆلبری کردوو. کۆلبران بیجگه له داها تی که م، له گه ل دژوارییهکانی هه لگرتنی بار، شوینی سه خه لت و سه رما و گه رما، له گه ل مهیدانهکانی مین و تهقهی راسته وخۆی هیزهکانی پژیتمی ئیران و ههروهها جار جار تهقهی هیزه ئهمنیهکانی تورکیا پوو به پوو ده بنه وه.

کۆلبری کار نییه، کۆلیایه تی مۆدیرنه له بارودۆخی سه دهکانی ناوه راستدا. هه ژاری و بیکاری، زیاتر له دهیان هه زار کهس له پیاوان، ژنان، پیران و مندالان و ته نانه ت کهسانیک که نه خۆشن یان به شیک له جهسته یان له ده ستداوه، ناچار کردوو پوو له کۆلبری بکه ن و بۆ بژیویی ژانیان گیانیان بخه نه مه ترسییه وه.

کۆلبران له لایه ن چه ند توێژه وه زولمیان لێ ده کړیت: پژیتمی ئیسلامی ئیران له لایه ک

دهستی داوه ته کوشتهنیان؛ بازرگانان که به ههچ یاسایهکی کار و مافی ئینسان پابه ند نین؛ ده لالانی بازار که به شیک له سوودی گواستنه وهی کالاکان ده بن. هه ژاری و بیکاری، تیکدانی ژینگه، میلیتاریزه کردن، سپینه وهی ناسنامه، نه بوونی وه به رهینان و هه لواردن له وه کارانه ن که بوونه ته هۆی دروستبوونی کۆلبری وه ک جۆریک له بژیویی ناجیگیر و نائه من له کوردستاندا. به هۆی نه بوونی هه لی کار له کوردستاندا، خه لکیکی زۆر به تابه ت کرێکارانی بیکار، خوینده وارن، ژنانی زهحمه تکیش، گه نجان و به سالآچووانی سه ر سنوور به ناچاری روویان له پیشه ی کۆلبری کردوو. ئه مه له لایه که وه و له لایه کی دیکه وه هیزه ئهمنیهکانی پژیتم له گه ل کۆلبرانی کوردستان نمونه ی کردار و هه لسووکه وتی هیزیکی داگیرکه ره که ئاگاداران و به ئامانجی کوشتن ته قه له کۆلبران ده که ن، سه رمایه و کالاکانیان لێ تالان ده که ن و ته نانه ت ئه سپ و قاترهکانیان لێ ده کۆژن. به پیتی ئاماره نا په سمیهکان، که به پشتبه ستن به و ئامارانه ی له سایت و پۆژنامهکاندا تۆمار کراون، له سالی ٢٠٢٥ تا زاینیدا، به گشتی ٧٠ کۆلبر له ناوچه سنووریهکان و رینگاکانی نیوان نازهربایجانی پۆژاوا، کوردستان و کرماشان به هۆی تهقه ی راسته وخۆی هیزه سه ربازییهکانی پژیتم، پوو و سه رمابردوویی، که وتنه سه ر مین، که وتنه خواره وه له شاخ و به رزاییهکان و هتد، کۆژاون و بریندار بوون. له م ژماره یه ٣٢ کۆلبر واته (٤٦٪) کۆژاون و ٢٨ کۆلبر واته (٥٤٪) بریندار بوون. له کۆی گشتی ٧٠ کۆلبر که له سالی ١٣٢٥ تا ١٣٢٥ کۆژاون و بریندار بوون، ٥٣ حاله تیان واته (٧٦٪) به تهقه ی راسته وخۆی هیزه ئهمنیهکانی پژیتم ئه نجام دراوه. هه ر له م ئاماره دا، ٣ کهسیان واته (٤٪) مندالانی کۆلبری ژیر ١٨ سال بوون که یه ک له وان به تهقه ی راسته وخۆی هیزه سنووریهکانی عیراق (حه رس حودود) گیانی له ده ستداوه. ههروهها یه ک کۆلبری به لووچیش بوونی ههیه که به هۆی ئاگرتیبه ردان له لایه ن هیزه ئهمنیهکانه وه به سه ختی بریندار بووه. وێرایی که مبوونه وهی ٨٠ له سه دی کۆی گشتی کۆژا و بریندارانی کۆلبر له سالی ٢٠٢٥ تا به راورد به سالی ٢٠٢٤، پژیته ی کۆژاوان به راورد به سه رجه می قوربانیان له ١٧٪ بۆ ٤٦٪ به رز بووه ته وه. ئه م گۆرانکارییه ئامازه یه بۆ به رز بوونه وهی جیی سه رنجی پژیته ی کۆژاوان له کۆی گشتی قوربانیان و ئه مه ده رخه ری ئه وهیه که هیزه شهکان له سالی ١٣٢٥ تا بۆ سه ر کۆلبران به ئاستیکی به رچاو توندوتیژانه تر بوون. به هه ژمارکردنی پژیته ی سالی ٢٠٢٥ زاینی، له حه وت سالی رابردوودا به گشتی ١٦٨٦ کۆلبر کۆژا و بریندار بوون؛ له م پژیته یه ١٣١٩ کۆلبر واته (٧٨٪) بریندار و ٣٦٧ کۆلبر واته (٢٢٪) گیانیان له ده ستداوه. بجهنگن.

پژیتمی ئیسلامی وه ک نوینه ری نه زمی جیهانی سه رمایه داری له ئیراندا، به جیه جیکردنی سیاسه تی هه لواردن، نکۆلیکردن له ناسنامه، گه وره کردنه وهی هه ژاری و به ئه نقه ست پاگرتنی کوردستان له گه شه و پیشکه وتن به هۆکاره ئه منی و سیاسیهکان، وێرایی له ناو بردنی ژینگه، به پررسی راسته وخۆیه له په نابردنی خه لکی کوردستان بۆ دیاره ی کۆلبری. پژیتمی ئیسلامی ئیران نه ک هه ر به پررسی راسته وخۆیه له م دۆخه، به لکوو به پرسیاره له کوشتنی بیبه زه بیانه ی کۆلبران. ئه و ئامارانه ی که له سه ره وه باسمان کرد، ههروهها ئه و ئامارانه ی له خواره وه ده بیینن، قوولایی ئه و کاره ساته نیشان ده دن که له دلی کۆمه لگه ی کوردستان و له ژیر سیبه ری قورسی ده سه لاتی تاوانکاری پژیتمی ئیسلامیدا ده گوزه ریت. کوشتنی کۆلبران له لایه ن هیزه سه ربازییهکانی سه ر سنووره وه، وه ک هیمایه کی تیوریزی ده وه لته تی، له م سالانه ی دواییدا به رده وام بووه. له بارودۆخی ئیستادا بیدهنگی له به رامبهر کوشتنی کۆلبران جیگه ی قبوولکردن نییه. کرێکاران، خه لکی سه تملیکراوی کوردستان، چالاکان و رپبه رانی بزوتنه وهی کرێکاری و خه لکی خه باتکار، ده بین به یه کگرتوویی له دژی ئه م تاوانانه و بۆ بنبرکردنی دیاره ی کۆلبری و بۆ دامه زراندنی کۆمه لگه یه کی ئینسانی بجهنگن.

